

International Journal of Languages' Education and Teaching
Volume 10, Issue 3, September 2022, p. 107-114

Received	Reviewed	Published	Doi Number
25.08.2022	20.09.2022	30.09.2022	10.29228/ijlet.64278

The Genre of Balad (Ballada) and Its Reflection in Gagauz Literature

Hıfzı TOZ¹ & Elif TOZ²

ABSTRACT

The ballad (ballada) is a lyrical type of poetry with a unique verse form in Western (European) literature that goes back to the Middle Ages and is sung accompanied by dances. These lyric poems, which have a story, include many subjects such as religious, satirical and tragic subjects. Ballads, with their subject matter, style and simplicity in narrating events, carry the audience to a moral and spiritual environment and leave them alone with their emotions. In general, it can be said that ballads present the events with a strong tragedy, and this leaves deep impressions on the listener. One of the most distinctive examples of this type of poetry, which is seen in the literature of Western (European) peoples, is seen in the oral literature of the Gagauz Turks, one of the Turkish tribes living in the Balkans. M. A. Durbaylo, who made compilations in Gagauz villages between 1970-1990, published these compilations as a book under the name of "Ballada Folk Songs". It is seen that Gagauz ballads, which are similar to ballads of other Balkan peoples in terms of form elements, are tragic folk songs with lyric-epic features like ballads of other peoples. The aim of this study is to give general information about the ballad poem genre and to underline the similarities of this poem type with Gagauz ballads. In this study, the definition of the ballad is made, information about its history and types is given, and the studies on the ballad type are mentioned. Finally, information is given about the reflections of ballad on Gagauz literature and similarities with Gagauz ballads are presented.

Key Words: Balad, ballada, Gagauz balladas, ballada folk songs, balad (ballada) types

Balad (Ballada) Türü ve Gagauz Edebiyatına Yansıması

ÖZET

Balad (ballada), Batı (Avrupa) edebiyatlarında geçmişi Orta Çağ'a kadar giden ve danslar eşliğinde söylenen, kendine özgü bir nazım şekli olan duygusal yönü ağır basan lirik bir şiir türüdür. Bir hikâyesi bulunan bu lirik şiirler; dini, satirik, trajik konular gibi birçok konuyu içermektedir. İşlediği konularla, biçimiyle ve olayları anlatımındaki yalınlığı ile balladalar, dinleyiciyi ahlaki ve ruhi bir ortama taşırlar ve onları duygularıyla baş başa bırakırlar. Genel olarak bakıldığında balladaların olayları güçlü bir trajedi ile verdiği, bunun da dinleyicide derin izler bıraktığı söylenebilir. Batı (Avrupa) halklarının edebiyatında görülen bu şiir türünün Türk Dünyası edebiyatları içerisinde en belirgin örneklerinden birini yine Balkanlar'da yaşayan Türk boylarından olan Gagauz Türkleri'nin sözlü edebiyatlarında görmek mümkündür. 1970-1990 yılları arasında Gagauz köylerinde derlemeler yapan M. A. Durbaylo bu derlemeleri "Ballada Türküleri" adıyla kitaplaştırmıştır. Şekil unsurları bakımından diğer Balkan halklarının baladlarına benzerlik gösteren Gagauz balladları, diğer halkların baladlarında olduğu gibi lirik-epik özellikler de taşırlar. Bu çalışmanın amacı balad şiir türü ile ilgili genel bilgiler vermek ve bu şiir türünün Gagauz balladaları ile benzerliklerinin altını çizmektir. Çalışmada, balladın tanımı yapılmakta; tarihçesi ve türleri ile ilgili bilgi verilmekte; balad türü ile ilgili yapılan çalışmalardan bahsedilmektedir. Son olarak baladın Gagauz edebiyatı üzerine yansımaları hakkında bilgi verilmekte ve Gagauz balladları ile ilgili benzerlikler ortaya konulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Balad, ballada, Gagauz balladaları, ballada türküleri, balad (ballada) çeşitleri

¹ Dr.Öğr.Üyesi, Akdeniz Üniversitesi, hifzitoz@akdeniz.edu.tr, 0000-0001-9196-9367.

² Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni, Milli Eğitim Bakanlığı, eliftoz75@myynet.com, 0000-0002-3478-5732

Giriş

Balad (Ballada) türü, Batı (Avrupa) edebiyatlarında, geçmişi Orta Çağa kadar uzanan ve danslar eşliğinde, kendine özgü bir nazım şekli olan, daha çok kısa hikâyeye dayanan duygusal yanı ağır basmakla beraber lirik, epik, dramatik ve anonim özellikler de gösteren lirik bir şiir türüdür. Bu şiir türü daha sonraları geleneksel şeklini de koruyarak içerisine masal ve efsaneleri de almak suretiyle gelişimine devam eder. Batı edebiyatına özgü olan ve tarihi çok eski dönemlere kadar uzanan balad türü, Fransızca'da: ballade; Almandada: ballade; İngilizcede: ballad; Rusçada ise: ballada şeklinde kullanılmaktadır.

Türk edebiyatına baktığımızda ise balad türünün Cumhuriyet öncesi dönemde birkaç deneme dışında örneği yoktur. Modern anlamda balad türünün Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatıyla birlikte kullanılmaya başlandığını söylemek mümkündür.

Balad, "Edebiyat ve Söz Sanatı Terimleri Sözlüğü" (TDK, 194 8) adlı eserde:

"1. (13. Yüzyılda) Dans şarkısı.

2. (Bugün) Üç dönu'den ve bir ağırlamadan ibaret küçük bir koşuk şekli.

3. Bir çeşit nazımlı masal." olarak tanımlanmıştır.

Bir başka kaynak olan "Halkbilim Terimleri Sözlüğü" (Acıpayamlı, 1978) adlı eserde "Toplantılarda genellikle dansla birlikte koşuk, türkü biçiminde söylenen küçük masallardan her biri." şeklinde tanımlanmıştır.

Diğer bir sözlük olan "Yazım Terimleri Sözlüğü" (Gencan, Ediskun, Dürder ve Gökşen, 1974) adlı sözlükte ise balad ile ilgili olarak 12. ve 13. yüzyıla kadar dans şarkısı şeklinde tanımlandığı, kafiye türü, örgüsü aynı olan eşit sayıdaki dizelerden oluşan üç bent ve bir sunu başlayan, yarım bentten müteşekkil eski Fransız koşuk şekli ve koşuk türündeki masal olduğu ifade edilmiştir.

Balad (ballada) türü hakkında bilgiler veren Tekin (1995), Batı edebiyatına ait bir nazım biçimi ve türü olarak baladın üç uzun bent ve bir kısa bentten teşekkül ettiğini belirterek uzun bentlerin 6 -10 arasında değişen ve eşit sayıda dizelerden oluştuğunu, Allah'a, krallara, prenslere ithaf şeklinde olan kısa bendin 4-5 mısradan meydana geldiğini, her bendin sonunda nakarat şeklinde bir dizenin değişmeden, aynı şekilde tekrar ettiğini, balad türünde kesin bir kafiyeleşme olmadığını, çoğunlukla bentlerin ilk dört mısralarının çapraz kafiye, sonraki mısraların sarma kafiye şeklinde sıralandığını ifade etmektedir. Bu bilgilere ek olarak baladın tarihçesine değinmiş ve eski dönemlerde hikâyeli kısa lirik şiirlere, duygulu şarkılara balad dendiğini, her konuda söylenen baladların mevcut olduğunu, Orta çağ İtalyasında dans esnasında ve müzikle birlikte lirik şiirler olarak görülen baladların 17. yüzyıldan itibaren klasik şeklini aldığını ve masal ve efsane niteliği taşıyan bentlerden oluşan kısa hikâyeli şiirler olarak kullanıldığını söylemektedir.

Balad türünün günümüzdeki durumu hakkında bilgi veren Tekin (1995), çağdaş şiirde klasik şekli ve muhtevası değiştirilip genişletilen baladların, hikâyelerin yanında hikemî, duygusal (lirik) türlerde de yazılıp söylendiğinin altını çizmiştir.

Rus kaynaklarında tarih boyunca halkı derinden etkilemiş olayları şiirsel bir üslupla anlatan destansı (epik) ve tarihî şiirler olarak görülen balad (ballada) türünün ilk defa İngiliz ve İskoçlar tarafından Orta Çağ'ın tarihî olaylarını anlatmak için söylenen türküler olduğu, zamanla neredeyse Batı edebiyatlarının tamamında kullanıldığı ve sevildiği belirtilerek aşağıdaki bilgiler verilmektedir:

"Daha çok Batı kültürüyle yoğrulmuş halkların edebiyatlarında kullanılan bu tür, bu halkların eski şiirlerinden türkü geleneklerinden izler taşıyarak yoluna devam eder. Bu türün asıl amacı ve sanatsal değeri, yaşanmış bir olay üzerinden dinleyicide derin bir acıma duygusu oluşturmasıdır." (Zuyeva ve Kirdan, 2001:267).

Balladalar, konusu, biçimi ve olayları anlatımındaki yalınlığı ile dinleyiciyi ahlaki ve ruhi bir dünyaya götürür ve onu bu duygularla baş başa bırakır. Daha çok ailevi ve sosyal durumları dile getiren balladaların merkezinde, toplumsal ahlakî ve manevî kaygıların öne çıkarıldığı görülür. Dinleyici balladalardaki olaylarda kendisini bazen bir aile sorununun, bazen tarihî bir hadisenin, bazen de mitolojik bir olayın içinde bulabilir. Bazı balladalarda zaman ve mekân unsurları gerçek ve kesin çizgileriyle verilirken bazı balladalarda ise bu unsurlar, efsanevi ve masalımsı özellikler gösterebilmektedir.

Zuyeva ve Kirdan(2001: 268-269), balladaları tarihi süreci içerisinde ve yapısal özellikleri bakımından inceleyerek balladaları mitolojik balladalar, klasik balladalar ve yeni balladalar olarak üç türde sınıflandırmışlardır. Evreni anlama, algılama ve dönemin inanç sistemi içinde yaşananları yansıtmayı amaçlayan mitolojik balladaların, halkın eski dönemlerine ait etnik, arkaik özelliklerine sahip olduğunu belirtmişlerdir. Karı-koca, gelin-kaynana, baba-oğul, kardeş kavgası gibi aile sorunlarını işleyen klasik balladaların, okuyucunun ve dinleyicinin iç dünyasına hitap ederek onun vicdanî duygularını harekete geçirmeye amaçladığı, buna binaen klasik balladalarda kötülüğün kazandığını ve bu şekilde okuyucu ve dinleyiciyi etkileyerek sanat değerinin ortaya çıktığını belirtmişlerdir. 19.yüzyılda halk edebiyatının sevilen türlerinden biri olan yeni balladaların son dönemde yazılı edebiyatın ön plana çıkmasının sonucunda halkın sevdiği şairlerin bilinen dizeleri ile eski balladaların birleştirilmesiyle oluşan romantik şiirler olduğunu, sevgi, kıskançlık gibi temaları ihtiva etmesi nedeniyle olay kesitlerinin melodramatik özelliklerle verildiği ve lirizmin pastoral ifadelerle tamamlanmasına bağlı olarak daha çok natüralizmin ortaya çıktığını vurgulamışlardır.

Ballada türünü ayrıntılı bir şekilde açıklayan Zuyeva ve Kirdan (2001: 267-277), ballada türlerini açıkladıktan sonra balladaların muhtevası, sanat yönü, sanat değeri ile ilgili şu bilgileri vermektedir:

“Balladalara genel olarak baktığımızda, balladaların sanatsal değeri, onların güçlü bir trajedi ile olayları yansıtmayı ve dinleyicide ise etkileyici bir iz bırakması olarak değerlendirilir. Burada teferruatlarından arındırılarak bir anlaşmazlık üzerine kurulan hayat kesitleri, bazen olayların akış sırasına uyularak anlatılır, bazen de anlatılan olayın içinden hareketle verilmeye çalışılır. Kimi balladalarda yapılan bir kötülük, balladanın hemen başında verilir ya da balladanın son bölümünde bir trajedi ile bu kötülük ortaya konur. Ballada içinde gelişen olayların meydana gelişinde bazen gerçek motifler, bazen de sihir-büyü gibi mucizevi olayların etkisi görülür. Ancak sihir-büyü gibi motifler balladada geçen olaylardaki kötülüğün bozulmasını ve dolayısıyla adaletin de yerini bulmasını sağlayan sanatsal bir ifade olarak kendini gösterir.

Balladalarda olaylar çok hızlı gelişir ve olaydan olaya kesik kesik geçişler ve tekrarlamalarla balladalardaki heyecan arttırılır. Bunların yanı sıra balladalarda sıfatlar, semboller, mecaz, mübalağa, metafor gibi sanatlar da sıklıkla kullanılır. Bu da balladalardaki olayı dramatik bir çözüme götürür. Bazı balladalarda ise olay diyaloglara dayandırılarak verilir.

Balladalarda bir çatışmanın içerisinde verilen kahramanların ismi, yaşı, toplumdaki yeri farklı farklı olsa da ballada içinde kahramanın üstlendiği rol hep aynıdır. Bu rol kahramanın aile içerisindeki rolü ile (kardeş, kaynana, koca gibi) kahramanın karakteri ve aile içindeki işlevi, yeri ve görevi ile örtüşür. Bunların yanı sıra balladalarda insanın zor ve bazen çelişkili iç dünyasına da yer verilip işlenir. Bu da balladaların gerçekçi ve inandırıcı özelliğine aittir. Sözelimi bir balladada kaynana hem gelini yoldan çıkaran hem bir anne gibi acıyan hem de olayın sonunda pişmanlık duyan bir insan olarak karşımıza çıkabilir.

Balladalar, hayatın tadı ve güzel tarafını algılamamız gerektiği, balladadaki kahramanın ölümü ile ona duyulan acı üzerinden verilir. Çünkü kahramanın ölümü kötülüğün açığa çıkmasına sebep olur ki, bu da dinleyiciye bir moral doygunluğu ve dolgunluğu yaşatır.” (Toz;2018,23)

Balad türünü en eski edebî türlerden biri olarak gören Ünal (2005;9-13), balad türü ile ilgili çalışmalardan bahsederken çok fazla çalışmanın olmadığına dikkat çekerek; tür hakkında şu bilgileri paylaşmaktadır:

“Hâlbuki balad, özellikle de halk baladı, en eski edebî türlerden biri olarak kabul edilir. Yapısal ve içerik özellikleri dolayısıyla balad, dram, şiir ve epik türlerin ortasında kalmış gibidir... Balad, aslında 14. ve 15. yüzyıllarda Fransa’da yaygınlaşmış lirik bir türün adıdır. Genellikle 8 ile 11 heceli, 8 ile 10 mısradan oluşan

6 kıtalık kafiyeli şiirlerdir. Kafiye düzeni genellikle üç defa – ababbcbc-, bir defa da –bcbc- şeklinde sıralanır. Bu kafiye biçimini en çok kullananlar, Guillaume de Machaut, E. Deschamps, C. Marot, İtalya’da da Dante, Boecaccio ve Petranca, 19. yüzyılda ise Th. Banville, F. Coppeo, Swinburne, Rosetti, A. Dabson vb. dir. “Balad” kavramı sonraları farklı Avrupa ülkelerinde de halk arasında yaygın anlatıcı şiir ve türküler için kullanılmaya başlanmıştır. Almanya, Avusturya ve İsviçre gibi Almanca konuşan ülkelerde ise bu kavram 18. yüzyıldan itibaren hem halk edebiyatında hem de genel edebiyatta yaygınlaşmaya, halk baladı ve sanat baladı diye de iki ayrı kategoride değerlendirilmeye başlanmıştır. Goethe, balad hakkında şunları yazar: ‘Baladın esrarengiz özelliği vardır, fakat gizemli değildir. Bir şiirin gizemlilik özelliği daha çok konusunda bulunur. Baladın esrarengiz özelliği ise aktarım şekline kaynaklanır. Ozan, kısa ve özlü bir konuyu, bu konuda geçen tipleri, bu tiplerin yaptıkları işleri ve hareketlerini, bunların nasıl gün yüzüne çıkarmak istediğini bilmeden amaçlar. Böylece öncelikle gücünü uyandırmak için edebiyatın her üç temel biçimini de kullanan ozan, yazdığı balada lirik, epik veya dram şeklinde başlayabilir. İsteddiği zaman biçimi değiştirerek devam edebilir. Nakarat ve tekrarların bu edebi türe (balad) önemli bir lirik karakter kazandırmasının yanında bu tür şiirlerden oluşan bir destan, bütün edebiyatın özelliklerini yansıtabilir. Çünkü bunun parçaları henüz birbirinden ayrılmamış, tam tersine en mükemmel bir görüngü olarak altın kanatlar üzerinde gökyüzüne yükselmek için kuluçkaya konmuş canlı bir embriyo gibi bir aradadır.’

Ünal (2005:15), halk baladının halk şiiri geleneğinin bir parçası olduğuna ve halk baladının halk şiirinin tarihi süreç içerisinde kaybolup gitmesine karşılık, bir zaman sonra Orta Çağ Avrupa’sının birçok yerinde ve değişik ülkelerinde yeniden ortaya çıktığına dikkat çeker. Diğer bir yönden halk şiiri türünün içeriğine göre halk baladının kapsamı ve içeriğinin daha geniş olduğuna da vurgu yaparak halk baladlarında anlatılan olayların da genellikle dramatik bir çatışmayla zirveye ulaşarak trajik bir şekilde sona erdiğini, günümüze kadar tespit edilen araştırmalarda halk baladının teşekkül ettiği yer ve dönem ile ilgili henüz tam bir görüş birliğinin bulunmadığını ifade eder.

Halk baladlarının ilk ve en temel özelliğinin sözlü yolla aktarılması ve şarkı-türkü karakterine sahip olduğunu ifade eden Ünal (2005: 25-29) romans türü ile balad türünü karşılaştırarak şöyle bir sonuca ulaşır:

Romans, Güney Avrupa’ya özellikle İspanya’ya ait bir tür, balad ise Kuzeye hastır. Romans renkli ve neşeli bir atmosferde, balad ise hüzünlü, ciddi ve esrarengiz bir tondadır. Balad dramatik, hareketli, çelişkilerle dolu ve korku yüklü, romans ise daha yumuşak bir ruh haline ve lirik bir atmosfere sahiptir. (...) Halk baladının, temel özellikleri hemen hemen bütün Avrupa ülkelerinde aynıdır. Bundan dolayı balad ile ilgili uluslararası geçerli bir tanım yapabilmek için baladın önemli dört özelliğini dikkate almak gerekir: Birincisi halk baladı, melodi ile söylenebilen bir şiirdir. Bu, baladın lirik unsurunu oluşturur. İkincisi halk baladı olay içeren bir şiirdir. Bu da, baladın epik unsurunu oluşturur. Üçüncüsü de halk baladı, içerisinde olayların, farklı sahneler ve bölümlerle zirveye ulaştığı veya bir çözümsüzlük noktasına çıktığı bir şiir türüdür. Bu ise baladın dramatik unsurunu teşkil eder. Dördüncü olarak halk baladı özellikle sözlü yollardan aktarılabilirliğini korumuştur. Geleneksel ve anonim bir özelliği vardır. Dil ve müzik yasalarıyla gelişerek ortaya çıkmıştır. Bu da baladın geleneksel unsurudur. (...) Günümüz araştırmalarında halk baladının, halk edebiyatının bir türü olduğu ve Avrupa’da ortaya çıktığı konusunda fikir birliği mevcuttur. (...) Basılmış ilk halk baladı antolojisi 1814-1818 yılları arasında E. G. Geijer ve A. A. Afzelius tarafından yayımlanmıştır.

Ünal (2005:31-38), halk baladının ilk ortaya çıkışında, yayılışında ve bir takım ortak özelliklerinin oluşmasında da baladın bir yerden bir başka yere aktarılmasında da temel özelliklerini beraberinde götürdüğüne işaret eder ve işlediği konular itibarıyla ülkeler arasında baladlarda büyük benzerlikler bulunduğu ve bizim edebiyatımızdaki manzum hikâyelerin, kahramanlık türkülerinin veya destanların bu türlerle benzerlikler taşıdığına dikkat çekerek balad türü ile ilgili şu bilgileri verir:

Grundtvig ve Child de halk baladını uluslararası boyutta yayılmasını araştıran önemli isimlerdendir. Masal, efsane, menkıbe, kaba güldürü ve nükte, gibi edebi türlerde olduğu gibi halk baladları da kendi dil sınırlarını aşarlar, kültürel değişim ve etkileşim sürecine katılırlar. Ancak yine de her ülke, kendine has karakteristik özellikleri olan ulusal bir balad hazinesine sahiptir.”

Avrupa (Batı) halklarının edebiyatlarında önemli bir edebî tür olan ve sanatsal (edebî) manzum şiir özelliği gösteren balad (ballada) türünün Türk Dünyası Edebiyatları içerisindeki en güzel örneklerinden birini Balkanlar’da yaşayan Türk boylarından olan Gagauz Türkleri’nin sözlü edebiyatlarında görmek

mümkündür. Türk boyları içinde farklı bir coğrafyada ve farklı inanç sistemine bağlı olarak yaşayan Gagauz Türkleri atalarından getirdikleri değerleri doğu ve batı kültürlerinden edindikleri değerlerle sentezlemişlerdir. 20. yüzyıla kadar yazılı edebiyatlarını oluşturamayan Gagauz Türkleri, Anadolu'daki Hristiyan Türkler tarafından yazılan kaynakları okuyarak kimliklerini ve kültürlerini korumaya çalışmışlardır (Toz, 2016).

19. yüzyılın sonlarına kadar Balkanlarda yaşayan Gagauz Türkleri, hem Balkan Türkleri ile yakın ilişki kurarak Balkan coğrafyasındaki Türk kültürünü kazanmışlar hem de Balkanlarda yaşayan diğer milletlerle kurdukları ilişkiler sonucunda onların kültürlerinden etkilenmişlerdir (Özkan, 1997). Zengin bir sözlü edebiyat geleneğine sahip olan Gagauz Türklerinin sözlü edebiyatında masal, efsane, halk hikâyesi, bilmece, atasözleri, fıkralar, tekerlemeler gibi halk edebiyatı türleri yer almaktadır. Güngör ve Argunşah (2002), Gagauz Türklerinin sözlü edebiyat geleneğinde yer alan türlerin Orta Asya Türk kültüründen, Selçuklulardan ve Osmanlı Türklerinden geldiğini ve Gagauz Türklerinin milli kimliklerini korumalarında önemli rollerinin olduğunu vurgulamaktadır.

Geçmiş Hun, Göktürk ve Uygur dönemlerine kadar uzanan Gagauz Türkleri, yaşadıkları coğrafyada Kıpçak, Peçenek, Selçuklu ve Osmanlı Türklerinin kültürlerinin yanında Bulgar, Yunan, Romen ve Rus kültürlerinden de etkilenmişlerdir (Özkan, 2007). Bunun en güzel örneklerinden biri ballada türüdür. Batı edebiyatına özgü bir tür olan ballada (balad) türü, Gagauz Türklerinin geleneğinde de görülmektedir. Bu ballada türü, 1970-1990 yıllarında çeşitli Gagauz köylerini gezerek derleyen araştırmacı M. A. Durbaylo (1991) tarafından kitaplaştırılır. Durbaylo (1991) "Ballada Türküleri" adlı kitabın ön sözünde, yapmış olduğu derlemelerdeki Gagauz balladalarının çeşitliliğine vurgu yaparak Balladaların Gagauz Türklerinin tarihini aydınlatan bir belge niteliği taşıdığını ifade ederek bu türün üzerinde yeteri kadar çalışma yapılmadığına dikkat çeker.

Amaç ve Yöntem

Bu çalışmanın amacı ballada şiir türü ile ilgili genel bilgiler vermek ve bu şiir türünün Gagauz balladaları ile benzerliklerinin altını çizmektir. Bu nedenle çalışma, bir olayı, olguyu, durumu derinlemesine araştırması, ortaya koyması yönüyle nitel araştırma deseninde tasarlanmıştır. Ballada şiir türü ile ilgili açıklamaların yanında Gagauz balladaları ile mukayesesi amacı doğrultusunda doküman analizi ile veriler toplanmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman analizi, yazılı belgelerin içeriğinin sistematik olarak analiz edilmesine dayanır (Wach, 2013). Çalışmada toplanan veriler betimsel içerik analizi ile çözümlenmiştir. Belirli bir konu hakkında yapılmış tüm çalışmaların sistemli bir biçimde incelenerek değerlendirilmesini içeren betimsel içerik analizi (Jayarajah, Saat ve Rauf, 2014; Lin, Lin ve Tsai, 2014; Suri ve Clarke, 2009), belirlenmiş bir konuya özgü yayınlanmış veya yayınlanmamış tüm çalışmaları inceleyip konu ile ilgili genel yönelimleri belirlemeyi amaçlar (Ültay, Akyurt ve Ültay, 2021).

Çalışmada Durbaylo (1991) tarafından derlenen Gagauz halk türkülerinin yer aldığı "Ballada Türküleri" kitabı esas alınmıştır. Bu kitapta yer alan ballada türküleri diğer balladalar ile mukayese edilerek değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Gagauz balladalarının diğer ballada türleri ile benzerliklerini ortaya koymayı amaçlayan bu çalışmanın hem ballada türü hem de Gagauz balladaları ile ilgili farkındalık düzeyinin artırılmasına yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Bulgular ve Sonuç

Çalışmanın temelini oluşturan Ballada Türküleri adlı eserde Durbaylo (1991) türkülerin içinden balladları ayırarak onları da kendi içinde şu şekilde tasnif etmiştir:

1. İnanç ve masal motifleriyle ilgili balladalar.
2. Evcimenlik temalarında balladalar.
3. Osmanlı dönemi ile ilgili balladalar.
4. Askerlik ve savaş üzerine (söylenmiş) balladlar.
5. Acı gerçekler, trajik olaylar üzerine söylenen balladalar (Arnaut, 2008).

Durbaylo (1995), balladalarda halkın çok zor hayat şartları içinde yaşadığını söyler ve her olayın merkezinde sıradan bir insanın kaderinin ve yaşantısının yer aldığına ve Gagauz balladalarının da diğer halkların balladalarında olduğu gibi lirik-epik özellikler taşıyan trajik türkü olduğuna diikat çeker. Şekil unsurları bakımından ise Gagauz ballada türküleri de diğer Balkan halklarının edebiyatlarındaki ballada şiir tarzına benzerlik gösterir ki, bu da Türk edebiyatındaki daha çok serbest şiir türünün tarzını andırır. Ahenk unsurlarını şiirde genellikle tekrarlanan sözler, ifadeler, deyimler, özlü sözler ve bu sözlerin sanatlı ifadesi sağlar. Balladalarda dikkat çeken bir diğer unsur ise, şiirlerde kullanılan motiflerdir. Şiirlerdeki motifler, okuyucuda mistik bir duygu oluşturur, onu başka bir dünyaya götürür.

Gagauz balladalarının Balkan halklarının karakteristik halk baladlarına benzediği, Balkan yarımadasında yaşayan farklı milletlerin ve Güney Slavların folkloruna ait bazı balad temalarının varyantlarının Gagauz baladlarında da görüldüğü, besteleri, ritmik yapıları, oluşturulma biçimleri yönünden Slav baladlarına benzerliği bazı araştırmacılar tarafından da ortaya konmuştur (Hünerli, 2016).

Bu çalışmada ballada türü ile ilgili yapılan çalışmalardan hareketle tür hakkında bilgiler verilmeye çalışılmıştır. Ardından Gagauz balladalarının diğer ballada türleri ile benzerlikleri ortaya konmaya çalışılmıştır.

Gagauz Türklerine ait balladalar incelendiğinde, Gagauz ballada türkülerinin gerek şekil özellikleri gerek içerik ve temaları yönünden diğer balladalar ile benzer özellikler gösterdiği görülmektedir. Bu durum edebi türlerin, dolayısıyla edebiyatın toplumlararası etkileşimde önemli bir unsur olduğunu gözler önüne sermektedir.

Gagauzların sözlü kültür ürünlerinden olan bazı masalların konuları açısından Rus, Rumen masalları ile benzerliği düşünüldüğünde (Atmaca ve Gözdaş, 2018), bir başka sözlü kültür ürünü olan balad türünde de benzerliklerin olmasının doğal olduğu düşünülebilir. Costicova da (2017) bir çalışmasında folklorik unsurların sentezinin Avrupa müzik geleneğine yakın olduğu kanaatine varmıştır. Gagauz baladları ile Balkan, Slav, Bulgar baladları arasındaki tema ve biçim benzerliği, akraba dilleri konuşmayan iki komşu toplumun sözlü kültüründeki benzerliğin açık örneği olarak düşünülmektedir (Hünerli, 2016).

Akraba ya da komşu topluluklar arasındaki etkileşim dil ve edebiyata da yansır. Bunun sonucu olarak sözlü ve yazılı edebiyat ürünlerinde benzer konu ve temalar, biçimler görülebilir. Aynı konu ve temanın farklı varyantları farklı toplumlarda, milletlerde görülebilmektedir. Her millet ele aldığı konu ve temayı kendi tarihsel ve kültürel sürecinde yeniden yoğurur, kendine özgü bir şekilde yorumlayarak yeniden şekillendirir. Bu durum Gagauz baladları için de söylenebilir. Bazı çalışmalarda Güney ve Doğu Slavlar, Moldovalılar, Rumenlerde görülen folklorik bazı konu, motif ve imgelerin Gagauzlarda da görüldüğü ancak bunların Gagauzların milli kimliği, folklor gelenek ve görenekleri, dünya görüşleri çerçevesinde değişime uğradıkları dile getirilmektedir (Moşkov, 1900; Atmaca ve Gözdaş, 2018). Benzer bir görüşe sahip olan Öztürk (2017), türkülerle ilgili bir çalışmasında ilk olarak Bartın'da tespit edilen "Mahmudum" türküsünün farklı varyantları üzerinde çalışmış ve türküdeki "sarı yılan" motifiyle slav dillerini konuşan bölgelerde karşılaştığını ifade ederek Gagauz baladlarında önemli bir yere sahip olan bu motifi Macar baladlarında da yer aldığına dikkat çekmiştir. Gagauzların Balkan halklarıyla kültürel

ve ekonomik ilişkilerde olması, dolayısıyla onların çok zengin olan halk edebiyatlarına da etki etmiştir. Bu da doğal olarak ballada türküleri ile Gagauz halk edebiyatına, diğer Türk topluluklarında bulunmayan bu tür ile daha ayrıcalıklı bir özellik katmıştır (Toz, 2018).

Gagauz Türklerinin sözlü kültür ürünlerinden biri olan balladalar ile ilgili çalışmaların artması ve gelişmesi Gagauz kültürünün, milli varlığının ortaya konması ve tanıtılması açısından önemlidir. Folklorun bir milleti temsil eden öğelerin başında geldiği düşünüldüğünde Gagauz folklorunun önemli bir parçası olan balladaların incelenmesinin ve araştırılmasının ne denli önemli olduğu ortaya çıkacaktır.

Sonuç olarak denilebilir ki, Sovyetler Birliği'nin dağılması, aynı dili, aynı kültürü paylaşan Türk soylu, bağımsız veya özerk Türk topluluklarının ortaya çıkmasına yol açmıştır. Bu durum Türk Dünyası kültür ve edebiyatına yönelik çalışmalar yapılmasını gündeme getirmiştir. Bu topluluklardan biri olan ve tarihin en eski dönemlerinin izlerini taşıyan Gagauz Türklerinin günümüze kadar olan süreç içerisindeki yaşantılarını, onların kültürel değerlerini ele alıp işleyen (Toz, 2018), Durbaylo tarafından derlenen "Ballada Türküleri" adlı eser başta olmak üzere Türk Dünyası topluluklarının balladaları (balladaları) üzerine daha çok ve geniş bilimsel çalışmalar yapılmasını gerektirmektedir. Gerek Avrupa halklarına gerek Balkan halklarına gerekse Türk Topuluklarına ait olan balladaların karşılaştırmalı olarak incelenmesi ve bilimsel incelemelerinin yapılması, bu saha ile iştigal eden bilim insanlarının önünde bakir bir saha olarak durmaktadır.

Gagauz Türklerinin tarihi ve kültürleri ile ilgili bilgileri içinde barındıran ballada türkülerinin daha detaylı incelenmesi, bu türün Türk ve dünya edebiyatı içindeki yerinin tespiti açısından önem taşımaktadır. Bu nedenle alanla ilgili kaynakların taranması, Gagauz bölgesi ile ilgili saha çalışmalarının genişletilmesi, ballada türü ile ilgili bilimsel, akademik, sanatsal projelerin yürütülmesi ve desteklenmesi, lisansüstü tezlerin hazırlanması önerilebilir. Türk Dünyası müzikleri, edebiyatları alanlarında eğitim veren bölümlerde ve programlarda Gagauz Türkleri ve türküleri ile ilgili müfredatın hazırlanması alana katkı sağlayacaktır. Ballada türkülerin farklı dillere çevrilerek medyada tanıtımının sağlanması da Gagauz Türklerinin kültürlerini tanıtmak açısından düşünülebilir.

Kaynakça

- Acıpayamlı, O. (1978). Halkbilim terimleri sözlüğü, Ankara: TDK Yayınları, s.442.
- Arnaut, T. (2008), Gagauzlarda Sözlü lirik halk edebiyat türlerinin ve bunların folklor geleneğine yansımalarının incelenmesi. Karadeniz Araştırmaları, Say: 19, s.137-153.
- Atmaca E., Gözdaş, R.(2018). Gagauz halk bilimi (Tarihçesine Bir Bakış). Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi, 18(1), s.273-291.
- Costiva, N. (2017), Gagauz müzik kültürünün canlı bir örneği: Dimitri Gagauz'un "oğlan" üçlemesi. İnönü Üniversitesi Kültür ve Sanat Dergisi, s.187-197
- Durbaylo, M.A. (1991). Ballada türküleri, Moldova Respublikanın Bilgi Akademiyası, Ştiintsă, Kişinev.
- Gencan, T. N., Ediskun, H., Dürder, B., Gökşen, E. N. (1974). Yazım terimleri sözlüğü, "Balad Maddesi", Ankara: TDK Yay. s.404.
- Güngör, H. ve Argunşah, M. (2002). Gagauz türkleri – tarih-dil-folklor ve halk edebiyatı. TCKB Yayınları, Ankara.
- Hünerli, B. (2016). Moldova ve Ukrayna Gagauzlarının halk şarkıları. TÜRK Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halk Bilimi Araştırmaları Dergisi, 4 (8), s. 14-28.

- Jayarajah, K., Saat, R. M. ve Rauf, R. A. A. (2014). A review of science, technology, engineering & mathematics (STEM) education research from 1999–2013: A Malaysian perspective. *Eurasia Journal of Mathematics, Science & Technology Education*, 10(3), 155-163.
- Lin, T. C., Lin, T. J. ve Tsai, C. C. (2014). Research trends in science education from 2008 to 2012: A systematic content analysis of publications in selected journals. *International Journal of Science Education*, 36(8), 1346-1372.
- Özkan, N. (1997). "Çağdaş Türk boy ve toplulukları edebiyatı". *Yeni Türkiye (Türk Dünyası Özel Sayısı)*. 1(15), Mayıs-Haziran 1997.
- Özkan, N. (2007). "Gagauz Türk edebiyatı". *Türk Dünyası Edebiyat Tarihi*. 9, AKMB Yay., Ankara.
- Öztürk, A.O. (2017). *Türküyü okumak, Türkü Yazıları II*, İstanbul: Hiper Yayın.
- Suri, H. ve Clarke, D. (2009). Advancements in research synthesis methods: From a methodologically inclusive perspective. *Review of Educational Research*, 79(1), 395-430.
- Tekin, A. (1995). *Edebiyatımızda isimler ve terimler, "balad maddesi"*, İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Toz, E. (2016). *Gagauz balladaları / türküleri (M.A. Durbaylo'nun Metinleri) metin aktarma ve inceleme. Yüksek Lisans Tezi. Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı.*
- Toz, E. (2018). *Türk dünyası edebiyatlarından Gagauz balladaları/türküleri –M.A. Durbalo'nun Metinleri Üzerine İnceleme*, Ankara: Sonçağ Yay.
- Türk Dil Kurumu (1948). *Edebiyat ve söz sanatı terimleri sözlüğü, "balad maddesi"*, Ankara: TDK Yay.
- Ültay, E., Akyurt, H., Ültay, N. (2021). Sosyal bilimlerde betimsel içerik analizi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, (10), 188- 201.
- Ünal, A. (2005). *Edebiyatta balad*, Konya: Tablet Yay.
- Zuyeva, T.V. Kirdan, B.P. (2001). *Ruskiy folklor*, Moskova: Filinta-Nauka, s. 267-277.
- Wach, E. (2013). *Learning about qualitative document analysis*.